

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

20. An pactum appositum in contractu matrimoniali, vel sponsalibus, quod vir perpetuo habitet in domicilio vxoris, sit validum? Et an si pactum fuerit iuramento confirmatum, liceat resilire, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

§. 1. **N**egatiue responder Paludanus in 4. *disp.* 27. *q. 1. art. 2 n. 14* Lopez, Rodrig. & alij, penes Sanchez *de matrim. to. 1. lib. 1. disp. 59. n. 3.* quia sibi sponsus imputare debet, quod nullum de dote tradenda pactum inierit. Et hanc sententiam probabilem esse docet Sanchez *loco citat. in fine.* & Villalob *vbi infra.*

2. Mihi verò contraria sententia placet, quam tuetur Basilius Pontius *de matrim. lib. 12. cap. 17. n. 8.* Villalobos *in summa tom. 1. tract. 12. diff. 12. num. 19.* Henriquez *lib. 11. c. 14. n. 6.* Sanchez *vbi supra n. 4.* & alij. Et ratio est, quia negari non potest, quin hæc non sit notabilissima mutatio, quæ si à principio existeret, sponsalia non contraherentur; adde quod promissio intelligitur facta rebus in eodem statu permanentibus, ex *cap. quemadmodum, de iur. iurando.* Ergo, &c. Et hæc sententia procedit, etiam si illa sponsalia fuissent iuramento confirmata, quia iuramentum intelligitur rebus notabiliter non mutatis, ex *eodem cap. quemadmodum.*

3. Notandum est tamen hic, quod si sponso subito accedat noua hereditas, qua eius status plurimum melioretur, ita vt sponsa sit iam multum inæqualis illi: non ideo potest dici deceptus in sponsæ conditione, aut per errorem in eam consensisse, quia non errauit circa obiectum consensus, sed circa propriam conditionem, circa quam consensus non fertur; eademque est ratio sponsæ, si ipsi noua hereditas accedat. Et hanc sententiam prius solum Sanchez *vbi supra n. 7.* auctorem habebat, nunc verò illam docet Coninch *de Sacram. disp. 23. dub. 8. n. 69.* Gutierrez *de matrim. cap. 33. n. 4.* & Reginaldus *in praxi tom. 1. lib. 31. cap. 1. num. 363.*

4. Notandum est etiam hic à Confessariis, an iurans se aliquam ducturum, nulla dotis promissione præmissa, teneatur ipsam ducere, si cum ipse diues sit, nullam ei dotem assignare velit. Quidam affirmant teneri, quando vir diues esset, & onera matrimonij sustinere posset. Alij verò negant, ego vtramque sententiam probabilem esse puto, vide Sanchez *tom. 1. lib. 1. disp. 60.* & Guttierrez *de matrim. cap. 33. num. 5.*

RESOL. XIX.

An sponsalia inter consanguineos iniuncta cum conditione, si Papa dispensauerit, sint valida, & obligent in conscientia, impetrata dispensatione?

Et an liceat vtrique contrahenti ante, & post impetratam à Pontifice dispensationem, altero iniuncto, à sponsalibus resiliere?

Et an hoc etiam procedat, si talis promissio fuerit iuramento confirmata?

Et an si magna expensa facta sint causa talis promissionis pro impetranda dispensatione, resiliens à dictis sponsalibus teneatur illas restituere?

Et inferetur consanguineos contrahentes matrimonium per verba de presenti sub conditione, si Papa dispensauerit incurrere in excommunicationem latam in Clementina vnicà de consang. Ex part. 3. tit. 4. Ref. 289. aliàs 290.

Vt melius doctriam cõsente in hoc, & seq. §. dissoluantur lege infra Ref. 25. signanter à §. Et dato, & Ref. 143.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam mordicus tenet Adrianus in 4. *sent. tract. de sponsalib. dub. 10.* quem ex recentioribus sequuntur Basilius Pontius *de matr. lib. 3. c. 15. num. 5.* Coninch *de Sacram. disput. 29. dub. 1. concl. 5. num. 18.* Paulus Comitulus *in resp. mor. lib. 1. quæst. 145. per totam.* Rebellius *part. 2. lib. 2. qu. 10. scilicet. 6. num. 46.* quibus adde DD. quos citat, & sequitur Sanchez *tom. 1. lib. 5. disp. 5. q. 3. n. 12.* Et ratio est, quia earum rerum, quæ suapte natura

nec malæ sunt, nec vlli iustæ legi repugnantes, habent ac firma potest esse pactio, sed pacificè de futuris nuptiis inter propinquos, ex concessione Romani Pontificis, nec turpe est, nec vllam legem perfrangit; ergo iniuncta de ea re pactio rata esse debet, quando Romani Pontificis non infirmetur auctoritate. Dicitur de non est verum illud fundamentum, quod pendens à voluntate Principis est impossibile, quando Princeps illud concedere solet, vt accidit in casu nostro. Ergo, &c. Adde quod idem institutum spem facta sub conditione, si Princeps eum legitimauerit, est valida. Secundò, venditio rei feudalis, seu iuramentum simpliciter facta inuvalida est, valet tamen si facta sub conditione, si dominus feudi, aut Princeps voluerit. Tertio, votum Episcopi transeunt ad Religionem, si Papa dispensauerit, validum est. Quarto, quod est controuersia super aliquo beneficio, licet non possint pacificè simpliciter de pensione (alias esse limitata) si tamen faciant pactum super ea cum conditione, si Pontifex consenserit, suspendo dictam pensionem in euentum, quo Papa consentiat, licita est conuentio, & ita quotidie practicitur. Et tamen prædictæ conditiones pendentes à Principis voluntate. Ergo, &c. Vnde ex his omnibus apparet, hanc sententiam esse satis firmam, & probabilem.

2. Verum contrariam sententiam esse etiam probabilem existimo, & ita illam vocat Sanchez *vbi supra*, & illam absolue tenet nouissime Bononius Valerius *in differentiis vtrinque feri, vbi matr. disp. per totam.* Barbosa *in collect. tom. 2. lib. 4. tit. 1. cap. 1. n. 11.* & Riccius *in praxi part. 1. ref. 217. num. 2.* Genentis *in praxi cap. 13. num. 5.* Mollicus *in sum. tom. 1. tract. 4. c. 5. num. 34.* Ragucius *in Lucerna rocherorum de matr. q. 127.* Henriquez *lib. 1. cap. 10. n. 4.* quibus addo Sorum, Ledesimam, Grassium, Vualdum, quos citat Sanchez *loco cit. num. 5.*

3. Dicendum est igitur secundum hos DD. de sponsalibus promissionem esse nullam, & proinde licet non esse vtrique contrahenti ante, & post impetratam à Pontifice dispensationem altero iniuncto sponsalibus resiliere. Et hoc etiam procedit, si talis promissio fuerit iuramento confirmata. Verum si magna expensa facta sint causa talis promissionis pro impetranda dispensatione, resiliens à dictis sponsalibus teneatur illas restituere. Et rationes horum omnium inueniuntur apud Valerium *loco citato.* Ex his inferit Gutierrez *gg. canon. lib. 1. cap. 22. num. 17.* consanguineos contrahentes matrimonium per verba de presenti, sub conditione, si Papa dispensauerit, incurrere in excommunicationem latam in *Clem. vnic. de consang.* quia ea conditio tanquam impossibilis trahitur, & ideo manet purum matrimonium. Sed Doctores primæ sententiæ hoc negant, quia secundum illos ea conditio reputatur possibilis.

RESOL. XX.

An pactum appositum in contractu matrimoniali, vel sponsalibus, quod vir perpetuo habeat in demortuo uxoris, sit validum?

Et an si pactum fuerit iuramento confirmatum, liceat resiliere, & mulier teneatur virum sequi?

Et obiter notatur valere pactum, nequis possit inuicem ciuitatem, quod frequenter fit in remissionibus inuicem, & hoc etiam si non solum pactum sit temporale, sed etiam perpetuum? Ex part. 3. tit. 4. Relat. aliàs 212.

§. 1. **H**ic casus frequenter solet accidere, & ideo ad illum affirmatiue respondeo cum Doctoribus, quos citat, & sequitur Sanchez *tom. 1. lib. 1. disp. 40.*

disp. 40. n. 2. quibus ego addo Layman in Theol. moral. lib. 5. tr. 10. part. 2. cap. 2. n. 3. & Bail. Pontium de matr. lib. 12. c. 20. n. 8. & in tali casu si contrahentiatur. posse exigi penam tenent multi. neque hoc repugnat libertati coniugij. Limitanda tamen est haec doctrina, nisi noua causa emergat mutandi domicilij, tunc enim etiam si pactum sit iuramento confirmatum, licebit resiliere, & mulier tenebitur virum sequi.

2. Notandum est tamen hic obiter cum Pontio ubi supra num. 9. contra Ancharanum conf. 75. num. 3. Aleiat. conf. 34. n. 3. lib. 5. & alios, valere pactum, ne quis possit ingredi in aliquam ciuitatem, quod frequenter fit in remissionibus iniuriarum. Et hoc non solum si pactum sit temporale, sed etiam perpetuum. Et rationes pro supradictis adduxit Pontius loco citato, vnde Confessarij sedabunt multas conscientias, & respondebunt ad querelas partium.

RESOL. XXI.

An sponsalia iurata dissoluantur ex mutuo consensu, etiam si iuramentum intuitu pietatis emissum fuerit?

Et supponitur sponsalia ex mutuo consensu contrahentiu dissolui, & hoc intelligendum est, de sponsalibus puberum, nam de impuberum sponsalibus alia est iuris dispositio; quippe impuberes sponsalia contrahentes resiliere non possunt, quousque pubertatem nacti sint, & merito, ne passim resiliant, & passim contrahant.

Et aduertitur, quod adueniente pubertate, qui prius illam atigerit resiliere potest, nec opus habet expectare pubertatem alterius, quinimo statim ac pubertatem atigerit reclamare debet, alioquin sponsalia firmanit, ac si post pubertatem contraxisset.

Et an pro foro conscientiae sufficiat, si interius reclamatio fiat, vel anteneatur illam manifestare coram Episcopo, vel eius Vicario, & ipsis deficientibus coram honestis personis? Ex part. 9. tr. 7. & Misc. 2. Ref. 77. alias 76.

§. 1. Sppono, sponsalia ex mutuo contrahentium consensu dissolui ex textu in cap. 2. de sponsalibus, ubi Innocentius inquit: Videtur, quod instar eorum, qui societatem interposita fide contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, hoc posse in patientia tolerari. Res enim per quascunque causas nascitur, per eas dissolui potest, si solubilis est, vt regula Iuris, & cap. Omnis res 27. quast. 2. & obligationes, quae consensu contrahuntur, contraria voluntate dissoluantur, §. vlt. Institur. Quib. mod. oblig. collant. Debet autem huiusmodi remissio sponte fieri, non coactè, alias nulla erit. Ex hac doctrina procedit, quod etiam si iuramento sponsalia confirmata sint, possunt ex mutuo consensu dissolui: quia iuramentum, quod in fauorem alterius factum est, tacitam imbibit conditionem, nisi alius remiserit.

2. His suppositis, quaeritur, an si iuramentum sponsalibus adiectum, esset principaliter in honorem Dei factum, possint sponsalia confirmata mutuo consensu remitti: vt, si Titius, v. g. iuret Caia pauperi se eam ducturum, vbi tota promissio cedit in fauorem Caiae: & affirmant Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 25. n. 8. Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 14. n. 8. posse sponsalia mutuo consensu dissolui, etiam si iuramentum sit principaliter in honorem Dei factum.

3. Sed contrarium videtur tenendum ex mente D. Thomae in 2. quast. 89. art. 9. ad 2. in illis verbis: Quod homo potest alteri promittere aliquid dupliciter. Vno modo, quando promittit aliquid pertinens ad utilitatem ipsius, puta si sub iuramento promittat se seruiturum ei, vel pecuniam daturum; & a tali promissione potest absolueri ille, cui talis promissio facta est: intelligitur

enim iam soluere promissionem, quando facit secundum voluntatem eius. Alio modo, quando promittit aliquid alteri; quod pertinet ad honorem Dei, vel utilitatem aliorum, puta, si aliquis sub iuramento promittit alicui se intraturum Religionem, vel aliquod opus pietatis futurum: & tunc ille, cui promittitur, non potest absolueri promittentem: quia promissio non est facta ei principaliter, sed Deo. Haec D. Thomas, vbi affirmat expresse, cum aliquid promittitur intuitu pietatis, & Religionis principaliter, remitti non possit. Eandem sententiam sequitur Sotus lib. 8. de iust. quast. 1. art. 9. ad 2. Ledelma de matr. quast. 43. art. 13. Syluest. verb. Iuramentum, 9. qu. 5. Nauar. in Summa c. 22. Couarr. de pact. 1. par. §. 3. m. 1. Et probatur manifesta ratione: quia, quando iuramentum est principaliter in honorem Dei praestitum, confirmando aliquam promissionem homini factam; Deus est principalis creditor, cui ex merito talis iuramenti fuit acquisitum ius: ergo sine auctoritate Dei, vel eius, qui eius vicem gerit, nequit remitti, nec relaxari. Confirmatur: quia iuramentum factum Deo intuitu pietatis, & principaliter propter honorem eius, aequiualeat voto, vt bene Sotus: ergo, cum in voto nulla persona priuata possit dispensare, eò quod soli Deo sit ius acquisitum, nec etiam in eo iuramento.

4. Nec obstat dicere, quod quamuis iuramentum Deo sit praestitum, ipse Deus recipit illud in utilitatem partis, ergo pars, cui debetur, remittere potest; sicut alia debita condonate. Respondetur enim, hanc rationem esse valde sterilem: & idèd, concessò antecedente distinguo consequens: nam, si iuramentum proprie, & principaliter intuitu partis praestitum est, verum est: si autem intuitu pietatis, & Religionis principaliter, & in honorem Dei illud acceptantis, fallum est. Quare egregie dixit Sotus in huiusmodi promissionibus homini factis sub iuramento semper esse inquirendam promittentis, seu iurantis intentionem: atque si fuerit principaliter in fauorem partis, cui fuit facta promissio; iuramentum per consensum eius potest relaxari; si verò principaliter in honorem Dei, ac intuitu pietatis; minime potest. Et bene addit D. Thom. 2. 2. quast. 88. art. 3. promissionis iuramentum confirmatorium erga hominem praestitum, relaxari non posse sine eius, cui fuit praestitum, consensu: quia per illud iuramentum, ius homini acquisitum est: quo iure priuari non debet sine eius consensu, sicut nec de aliis bonis propriis.

Verum, licet huic opinioni ego adhaeream, sententiam tamen Sanchez, tanquam probabilem, admitto: quam etiam tuetur Pontius de matr. lib. 12. c. 9. n. 2. Gattierrez cap. 24. n. 1. Coninch disp. 23. dnb. 1. & Caltr. Palaus tom. 5. disp. 1. punct. 17. n. 4. & alij.

5. Notandum est tamen, quod licet supra dixerimus, quod sponsalia mutuo consensu dissoluantur; tamen hoc intelligendum est de sponsalibus puberum: nam de impuberum sponsalibus alia est dispositio, vt constat ex cap. De illis, et 1. cap. A nobis, de spons. lib. impuber. quippe impuberes sponsalia contrahentes resiliere non possunt, quousque pubertatem nacti sint: & merito ne passim resiliant, & passim contrahant. Adueniente pubertate, qui prius illam atigerit, resiliere potest: neque opus habet expectare pubertatem alterius, cum solum ex eius consensu post pubertatem permisso sponsalia dissoluantur. Quinimo statim ac pubertatem atigerit, reclamare debet, alioquin sponsalia firmanit, ac si post pubertatem illa contraxisset. Hanc tamen dissentiam, & reclamationem, esto, Thomas Sanchez n. 16. & Gattierrez n. 7. censent, pro foro conscientiae sufficere, si interius fiat, mihi contrarium placet: nam, sicut ad contrahenda sponsalia non sufficit interior consensus, nisi

Quoad hoc ne deferas legere in to. 8. tr. 4. litem doctrinam Ref. 50. & 51. quamvis non plene dicant sup. hoc casu.

Sup. contentio in hoc vers. Adueniente, & sequenti Quinimo magis la. è supra in Ref. 11.